

Sinteza nr. 1: Punerea în aplicare a normelor privind îmbogățirea ilicită

Republica Moldova dispune de două instrumente care pot fi aplicate pentru a urmări averea titularilor de funcții din sectorul public, în cazul în care aceasta excede veniturile licite: Îmbogățirea ilicită și Constatarea caracterului nejustificat al averii.

Îmbogățirea ilicită este faptă incriminată prin art. 330/2 din Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985/2002, persoanei condamnate fiindu-i aplicabilă confiscarea extinsă a bunurilor – măsură prevăzută de art. 106/1 din Codul penal.

Constatarea caracterului nejustificat al averii este un instrument prevăzut de Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate (Legea nr. 132/2016) și Legea nr. 133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale (Legea nr. 133/2016). Persoanei vizate îi este aplicabilă confiscarea averii nejustificate în condițiile Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, nr. 225/2003.

În prezenta Sintează ne vom referi la aplicarea prevederilor ce țin de îmbogățirea ilicită. Aplicarea normelor referitoare la constatarea caracterului nejustificat al averii constituie obiect al Sintezei nr. 2, elaborată de Transparency International – Moldova.

Standarde internaționale

La nivel internațional, incriminarea infracțiunii de îmbogățire ilicită este recomandată de patru acte:

Tratat	Emitent	Locul	Adoptat	Intrat în vigoare
Convenția inter-americană împotriva corupției	Organizația Statelor Americane	Caracas (Venezuela)	29.03.1996	06.03.1997
Protocolul privind lupta împotriva corupției	Comunitatea Economică a Statelor Africii de Vest	Dakar (Senegal)	21.12.2001	nu a intrat în vigoare și nu are efecte juridice
Convenția Uniunii Africane privind prevenirea și combaterea corupției	Uniunea Africană	Maputo (Mozambic)	11.07.2003	05.08.2006
Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției	Adunarea Generală a Națiunilor Unite	New York (SUA)	31.10.2003	14.12.2005

Din cele patru tratate, Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției (Convenția) este singurul instrument care comportă caracter universal. Către 18 noiembrie 2021, Convenția

era semnată de 189 state.¹ Republica Moldova a semnat Convenția la 28 septembrie 2004, ratificând-o prin Legea nr. 158/2007.

Convenția constituie cel mai important tratat internațional anticorupție, având o acoperire globală, dar și un caracter cuprinzător al aspectelor reglementate.

Convenția conține prevederi referitoare la cinci domenii esențiale:

- măsurile de prevenire a corupției;
- incriminarea unor acte de corupție;
- cooperarea internațională;
- recuperarea de bunuri;
- asistența tehnico-juridică.

Prevederile referitoare la îmbogățirea ilicită se conțin în art. 20 din Convenție, potrivit căruia:

„Sub rezerva Constituției sale și a principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, fiecare Stat Parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, îmbogățirii ilicite, adică o mărire substanțială a patrimoniului unui agent public pe care acesta n-o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime.”

Este de remarcat că norma nu este imperativă, ci facultativă. Pornind de la explicațiile oferite de Ghidul legislativ pentru implementarea Convenției², art. 20 din Convenție nu impune Statelor Părți decât obligația de a examina posibilitatea incriminării unei astfel de infracțiuni, pornind de la Constituție și principiile fundamentale ale sistemului său juridic.

Este de notat că, între Statele Părți ale Convenției, incriminarea îmbogățirii ilicite este rară. Țările din Grupul Statelor Americii Latine și Caraibe par cele mai dispuse să adopte legislație care acoperă o astfel de infracțiune, în timp ce restul statelor, în buna lor parte, resping această componentă.³

Istoricul incriminării îmbogățirii ilicite

Istoricul incriminării îmbogățirii ilicite începe mult mai devreme – în anul 1936 în Argentina.⁴ Senatorul argentinian Rodolfo Corominas Segura, călătorind cu trenul de la Mendoza până la Buenos Aires, observase un funcționar public care-și etala, în fața unor prieteni, averile acumulate de la intrarea în funcție. În înțelegerea senatorului, averile nu puteau proveni dintr-o sursă legitimă, fapt ce l-a inspirat să inițieze în Congresul Național al Argentinei un proiect de lege, în vederea sancționării oficialilor publici care dobândesc averi fără a putea demonstra că acestea provin dintr-o sursă legitimă. Proiectul, dar nici altele înaintate ulterior, nu au fost adoptate până în anul 1964, când, în final, Codul penal al Argentinei a fost completat cu o nouă

¹ UNCAC, Signature and Ratification Status, <https://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>

² UNODC, Legislative guide for the implementation of the United Nations Convention against Corruption, 2012, p. 84, https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/LegislativeGuide/UNCAC_Legislative_Guide_E.pdf

³ UNODC, State of Implementation of the United Nations Convention against Corruption: Criminalization, Law Enforcement and International Cooperation, p. 51, https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/COSP/session7/V.17-04679_E-book.pdf

⁴ Muzila Lindy, ș.a. On the Take: Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption. Washington. DC: World Bank. 2012, p. 7-8, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/13090/9780821394540.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

componentă de infracțiune – îmbogățirea ilicită. Astfel, în anul 1964, Argentina devenise primul stat care a incriminat îmbogățirea ilicită.

În același an, independent de Argentina, această infracțiune a fost incriminată și în India.

Din anul 1964, pe parcursul al 20 de ani, au fost introduse dispoziții similare în Brunei, Columbia, Ecuador, Egipt, Republica Dominicană, Pakistan și Senegal.

Către anul 1990, îmbogățirea ilicită a fost incriminată în cel puțin 10 țări, către anul 2000 - în mai mult de 20 de țări, iar către anul 2010 - în mai mult de 40 de state.

În Europa, îmbogățirea ilicită este incriminată în trei state: Lituania, Moldova și Ucraina. Este de remarcat, că statele europene, ca, de altfel, și statele lumii, au incriminat în mod diferit fapta, obținând diferite experiențe în aplicare.

Incriminarea îmbogățirii ilicite în Republica Moldova

În Republica Moldova, componenta de infracțiune de îmbogățire ilicită a fost introdusă în Codul penal prin adoptarea Legii nr. 326/2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Codul penal a fost completat cu art. 330/2, care prevede:

„(1) Deținerea de către o persoană cu funcție de răspundere sau de către o persoană publică, personal sau prin intermediul unor terți, a bunurilor în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite și s-a constatat, în baza probelor, că acestea nu aveau cum să fie obținute licit,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

(2) Aceleași acțiuni săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică, se pedepesc cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 unități convenționale sau cu închisoare de la 7 la 15 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.”

Este important de remarcat că, în sensul art. 123 din Codul penal, subiecți ai infracțiunii pot constitui:

Persoană cu funcție de răspundere	persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice
Persoană publică	funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare) angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public

angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public

Persoană cu funcție de demnitate publică

persoana al cărei mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova sau care este investită în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, altă persoană cu funcție de demnitate publică stabilită prin lege

persoana căreia persoana cu funcție de demnitate publică i-a delegat împuternicirile sale

Statisticile naționale privind urmărirea penală

Din momentul incriminării, Republica Moldova nu a excelat în urmărirea penală pe asemenea cazuri.

Potrivit Registrului informației criminalistice și criminologice al Republicii Moldova, fiind înregistrate în perioada anilor 2014-2021, 39 de infracțiuni de îmbogățire ilicită:⁵

Anul	Înregistrate	Trimise în judecată	Încetate	Clasate	Suspendate	Transferate altor state
2014	-	-	-	-	-	-
2015	1	-	-	1	-	-
2016	5	-	-	-	-	-
2017	5	-	-	-	-	-
2018	6	-	-	-	-	-
2019	5	-	-	-	-	-
2020	5	-	-	2	-	-
2021	12	-	-	-	-	-
Total	39	-	-	3	-	-

Cu regret, autoritățile (în speță, Centrul Național Anticorupție și Procuratura Anticorupție) nu actualizează totdeauna cu acuratețe datele din Registru. Or, totuși, ne sunt cunoscute, două condamnări pentru îmbogățire ilicită.⁶ Ce-i drept, acestea nu pot servi, încă, ca dovadă de eficiență a urmăririi penale pentru îmbogățire ilicită.

În prima cauză, condamnatul și-a recunoscut vina pentru un concurs de infracțiuni (abuz de putere și îmbogățire ilicită). Este vorba de o sentință pronunțată la 12 iunie 2019 în privința unui șef de secție a Instituției Medico-Sanitare Publice „Centrul Republican de Diagnosticare Medicală”, căruia i s-a aplicat, ca pedeapsă, amendă în mărime de 5.400 unități convenționale, ceea ce constituie 270.000 MDL, și privare de dreptul de a ocupa funcții publice sau funcții de

⁵ Informație oferite de Ministerului Afacerilor Interne.

⁶ Din informațiile furnizate în cadrul Mesei rotunde „Cauzele de nefuncționare a normei de incriminare prevăzute la art. 330/2 CP RM (Îmbogățirea ilicită)”, organizate, la 28 aprilie 2021, de Departamentul Drept penal, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, <https://juridicemoldova.md/11133/masa-rotunda-cauzele-de-nefunctionare-a-normei-de-incriminare-prevazute-la-art-330-2-cp-rm-imbogatirea-ilicita-in-cadrul-departamentului-drept-penal-al-facultatii-de-drept-a-usm.html>

conducere legate de gestionarea valorilor materiale pentru 12 ani, cu confiscarea din contul său a 1.482.022,65 MDL și obligarea recuperării prejudiciului cauzat instituției în mărime de 1.080.000 MDL.

În cea de-a doua cauză, la 3 septembrie 2021, a fost condamnat un judecător, hotărârea nefiind încă una definitivă.

Deficiențele aplicării normelor

Statisticile modeste denotă rezervele în aplicarea art. 330/2 din Codul penal. Prevederile suscită critici din perspectiva compatibilității cu sistemul de drept național. Atât doctrinarii, cât și practicienii, pun la îndoială compatibilitatea prevederilor cu mai multe principii constituționale și procesual-penale.⁷ Argumentul cel mai des invocat este neconformitatea componentei de infracțiune principiului prezumției caracterului licit al dobândirii proprietății, consfințit prin art. 46 alin. (3) din Constituție.

Articolul 46 din Constituție statuează:

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.
(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.
(3) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.
(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.
(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.
(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.”

Curtea Constituțională a dezvoltat o vastă jurisprudență aferentă acestor prevederi, în special cele conținute la alin. (3), inclusiv din perspectiva angajării răspunderii pentru îmbogățire ilicită. Ne referim la:

- Hotărârea cu privire la controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr. 646 din 18 septembrie 1995 cu privire la aprobarea Regulamentului provizoriu privind confiscarea, utilizarea sau nimicirea producției și materiei prime alimentare ce prezintă pericol pentru sănătatea populației și mediul ambiant, nr. 12/1997;
- Hotărârea privind interpretarea articolului 46 alin. (3) din Constituție (Sesizarea nr. 17b/2011), nr. 21/2011;
- Hotărârea pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală (confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită) (Sesizarea nr. 60a/2014), nr. 6/2015;
- Hotărârea pentru controlul constituționalității unor prevederi legale referitoare la imunitatea judecătorului (2) (Sesizarea nr. 51a/2014), nr. 26/2014;
- Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 23 alin. (2) din Legea nr. 947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii (ridicarea imunității judecătorului) (sesizările nr. 31g/2017 și nr. 55g/2017), nr. 23/2017;

⁷ Din lucrările Mesei rotunde „Cauzele de nefuncționare a normei de incriminare prevăzute la art. 330/2 CP RM (Îmbogățirea ilicită)”, organizate, la 28 aprilie 2022, de Departamentul Drept penal, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, <https://juridicemoldova.md/11133/masa-rotunda-cauzele-de-nefunctionare-a-normei-de-incriminare-prevazute-la-art-330-2-cp-rm-imbogatirea-ilicita-in-cadrul-departamentului-drept-penal-al-facultatii-de-drept-a-usm.html>

- Hotărârea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 16 alin. (9) din Legea nr. 180 din 26 iulie 2018 privind declararea voluntară și stimularea fiscală (accesul la informațiile privind declararea voluntară a bunurilor) (sesizarea nr. 106g/2019), nr. 29/2019;
- Decizia de inadmisibilitate a sesizării nr. 175g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 326 alin. (1/1) din Codul penal (noțiunile de „bunuri” și „avantaje” în contextul infracțiunii de trafic de influență), nr. 113/2019;
- Decizia de inadmisibilitate a sesizării nr. 158g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 330/2 și 352/1 din Codul penal, nr. 131/2019.

Deși prevederile ce țin de îmbogățirea ilicită nu au fost declarate neconstituționale, constatările reținute de Curtea Constituțională le fac practic inaplicabile și lipsite de orice utilitate.

În Hotărârea nr. 6/2015, Curtea Constituțională a statuat:

„108. [...] Potrivit reglementărilor vizate, nu doar discrepanța dintre valoarea averii și mijloacele dobândite legal duc la condamnarea funcționarului public. Textul „a fost stabilit în baza probelor că aceste bunuri nu ar fi putut fi obținute în mod legal” indică asupra faptului că sunt necesare dovezi suplimentare, prezentate în modul stabilit de lege de către autoritățile statului, care urmează să demonstreze caracterul ilicit al averii.”

În argumentare, Curtea Constituțională își reiterează jurisprudența anterioară, în special Hotărârea nr. 21/2011, prin care s-a consolidat, în sistemul constituțional național, principiul universal al prezumției licității averii:

„23. Această prezumție, asigurând securitatea juridică și legalitatea proprietății persoanei, presupune responsabilitatea statului, în special a procurorului, de a prezenta probe care ar demonstra că proprietatea a fost dobândită ilegal. 24. Această prezumție se întemeiază pe principiul general potrivit căruia orice act sau fapt juridic este prezumat licit până la proba contrarie, impunând, în ceea ce privește averea unei persoane, ca dobândirea ilicită a acesteia să fie dovedită. Prezumția constituțională atribuie sarcina probei exclusiv organelor statului.”

Altfel spus, pornind de la constatările Curții Constituționale, tragerea la răspundere pentru îmbogățire ilicită este posibilă doar la probarea caracterului ilicit al bunurilor – probarea faptei generatoare de bunuri ilicite (cum ar fi - coruperea pasivă).

De fapt, incriminarea îmbogățirii ilicite nu are nici un sens dacă, pentru tragerea la răspundere pentru această faptă infracțională, se cere dovedirea procedeelelor concrete de îmbogățire (cum ar fi – coruperea pasivă). Astfel, normele din art. 330/2 din Codul penal, *per se*, compromit perspectivele urmăririi penale pe cauzele de îmbogățire ilicită.

În atare condiții, este necesară o revizuire fundamentală a tuturor normelor aferente: constituționale, penale, procesual-penale etc.

Sunt importante nu numai modificări constituționale. Este necesară, în special, o îmbunătățire a art. 330/2 din Codul penal. În cele ce urmează, nuanțăm doar câteva din controversalele componente de infracțiune remarcate, atât de doctrinari, cât și practicieni.⁸

⁸ Din lucrările Mesei rotunde „Cauzele de nefuncționare a normei de incriminare prevăzute la art. 330/2 CP RM (Îmbogățirea ilicită)”, organizate, la 28 aprilie 202, de Departamentul Drept penal, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, <https://juridicemoldova.md/11133/masa-rotunda-cauzele-de-nefunctionare-a->

Odată ce, pentru angajarea răspunderii pentru îmbogățire ilicită, se impune probarea faptei generatoare de bunuri ilicite, infracțiunea de îmbogățire ilicită nu poate fi tratată distinct. Pornind de la redacția actuală a art. 330/2 din Codul penal, „deținerea bunurilor” nu reprezintă altceva decât scopul urmărit prin infracțiunile generatoare de bunuri ilicite. În general, din orice infracțiune generatoare de un profit ilicit (bunuri/venituri), făptuitorul tocmai urmărește să obțină și să dețină acest profit. Prin incriminarea îmbogățirii ilicite, în redacția actuală a normelor, legiuitorul pedepsește dublu aceeași faptă, sancționând epuizarea infracțiunii primare, aducătoare de profit, consumarea acesteia fiind sancționată și potrivit altor articole (cum ar fi – coruperea pasivă). Normele art. 330/2 din Codul penal, în actuala lor redacție, incriminează o infracțiune secundară, care nu poate fi imputată distinct, în lipsa unei infracțiuni primare. Astfel, în cazul în care se impune angajarea răspunderi atât pentru una, cât și pentru alta, făptuitorul riscă o dublă sancționare pentru aceeași faptă, ceea ce este incompatibil cu unul din principiile de bază ale procesului penal – *non bis in idem* - neadmiterea dublei sancționări pentru aceeași faptă (art. 22 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122/2003).

O altă problemă rezidă în noțiunea de „bunuri” din art. 330/2 din Codul penal. În conformitate cu art. 132/1 din Codul penal, prin bunuri, în sensul art. 106, 243 și 279, se înțeleg mijloace financiare, orice categorie de valori (active) corporale sau incorporale, mobile sau imobile, tangibile sau intangibile, precum și acte sau alte instrumente juridice sub orice formă, inclusiv în format electronic ori digital, care atestă un titlu ori un drept, inclusiv orice cotă (interes) cu privire la aceste valori (active). Din câte observăm, noțiunea este aplicabilă, în exclusivitate, art. 106, 243 și 279 din Codul penal.

La fel, este controversată și sintagma „în cazul în care valoarea acestora depășește substanțial mijloacele dobândite”, care nu este clarificată în Codul penal. Sunt eronate eventualele referințe la definiția „diferență substanțială” din art. 2 din Legea nr. 133/2016. Or, cercul eventualilor subiecți ai infracțiunii de îmbogățire ilicită este mai extins decât subiecții declarării averii și intereselor personale determinați de art. 3 din Legea nr. 133/2016. Cu titlu de exemplu, un șef de secție a unei instituții medico-sanitare publice poate fi subiect al infracțiunii de îmbogățire ilicită, nefiind subiect al declarării averii și intereselor personale în sensul Legii nr. 133/2016.

Sunt controversate și eventualele consecințe ale angajării răspunderii pentru îmbogățire ilicită. Potrivit art. 106/1 din Codul penal, în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea infracțiunilor prevăzute, inclusiv, la articolul 330/2 din Codul penal și dacă fapta a fost comisă din interes material.

Confiscarea extinsă se dispune dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții:

- valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată timp de 5 ani înainte și după săvârșirea infracțiunii, până la data adoptării sentinței, depășește substanțial veniturile dobândite licit de aceasta;
- instanța de judecată constată, în baza probelor prezentate în dosar, că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute, între aceste regăsindu-se cele incriminate prin art. 330/2 din Codul penal.

Pe lângă faptul că normele se confruntă cu probleme similare celor invocate în legătură cu art. 330/2 din Codul penal, confiscarea extinsă dublează confiscarea averii nejustificate în folosul statului, procedură prevăzută de articolele 34 alin. (5) și 42 din Legea nr. 132/2016, precum și articolele 278/1-278/2 din Codul de procedură civilă.

Potrivit prevederilor citate, dacă inspectorul de integritate constată că între averea dobândită în timpul exercitării mandatelor, a funcției publice sau de demnitate publică și veniturile obținute și cheltuielile realizate în aceeași perioadă există o diferență substanțială (în sensul art. 2 din Legea nr. 133/2016 - diferență care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie), acesta emite un act prin care constată încălcarea regimului juridic al declarării averii și intereselor personale și se adresează în instanța de judecată în vederea încasării în folosul statului a valorii averii nejustificate sau a confiscării acesteia.

În atare condiții, unui subiect al infracțiunii, în cazul în care acesta este și subiect al declarării averii și intereselor, ar trebui să se aplice ambele instrumente – fapt inaplicabil. Or, un bun nu poate fi confiscat decât o singură dată.

Astfel, revizuirea normelor privind îmbogățirea ilicită ar trebui să se efectueze în coroborare cu revizuirea normelor privind constatarea/confiscarea averii nejustificate, care suscită critici, în special, din perspectiva art. 46 alin. (4) din Constituție.

În privința acestei prevederi constituționale, Curtea Constituțională, în Hotărârea nr. 12/1997, a statuat următoarele:

„3. [...] Avera dobândită licit nu poate fi confiscată (art. 46 alin. (3) din Constituție). O asemenea sancțiune poate fi aplicată față de proprietar în cazul în care bunurile erau destinate sau au fost utilizate pentru a săvârși o infracțiune, contravenție sau aceste bunuri au rezultat din infracțiuni și contravenții (art. 46 alin. (4) din Constituție).”

Asupra acestei idei, Curtea Constituțională revine și în Hotărârea nr. 21/2011:

„31. Prin urmare, măsura confiscării este reglementată constituțional doar în cazul săvârșirii unor infracțiuni sau contravenții, adică în situații constatate, în condițiile legii, ca reprezentând fapte cu un anumit grad de pericol social.”

Concluzii și recomandări:

- Statisticile naționale nu demonstrează eficiența urmăririi penale pe cazurile de îmbogățire ilicită.
- Normele, din perspectiva doctrinarilor, dar și a practicienilor, sunt controversate și problematice.
- Este necesară o revizuire fundamentală a tuturor normelor aferente (constituționale, penale, procesual-penale etc.).
- Revizuirea normelor privind îmbogățirea ilicită ar trebui să se efectueze în coroborare cu revizuirea normelor privind constatarea/confiscarea averii nejustificate.
- Procesul de amendare a cadrului normativ aferent trebuie să se desfășoare cu respectarea tuturor standardelor de legiferare, după o profundă și multiaspectuală analiză, cu consultarea autentică a părților interesate, în special a autorităților publice responsabile de aplicare.

Această sinteză a fost realizată cu susținerea financiară a Secției Justiție Penală și Aplicare a Legii a Ambasadei Statelor Unite ale Americii la Chișinău. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția finanțatorilor.